

Παναγιώτης Παναγιώτου

**Ο πανηγυρικός της 28ης Οκτωβρίου,
από έναν δάσκαλο της Ελληνικής Κοινότητας Αλεξανδρείας
(στις 25 Οκτωβρίου του 2012)**

Ο Οκτώβρης είναι η καρδιά του φθινοπώρου στην Ελλάδα. Αλλά και δω, στην άλλη ακτή της Μεσογείου, τη νότια, ήδη η μέρα έχει μικρύνει αρκετά παραμονές του Αγίου Δημητρίου. Τις γλυκές λιακάδες και τα φωτεινά απογεύματα, διαδέχονται δροσερά βράδια, και στον ουρανό βλέπουμε να ανατέλλουν ξανά τ' αστέρια του χειμώνα.

Πώς να πας στον πόλεμο με τέτοιον καιρό;
Πώς ν' αφήσεις το σχολειό;
Πού να βολέψεις τ' αλέτρι και το άλογο;
Ποιος ν' ανάψει τα καζάνια για τα τσίπουρα;
Ποιος να ψάλει τα πανηγύρια που σέρνει ο καβαλάρης Αϊ-Δημήτρης;

Έτσι της έλαχε εκείνης της γενιάς του '40, αυτό ήταν το δώρο, ευχή και κατάρα, της απρόσκλητης μοίρας.

Και όμως, ο ενθουσιασμός που πλημμύρισε τις καρδιές και φούσκωσε τα στήθη ήταν πρωτοφανής. Όλοι οι δρόμοι είχαν έναν προορισμό, όλα τα μέτωπα στράφηκαν μαζί στα ελληνοαλβανικά σύνορα και τις κορφές της Πίνδου.

Ο ενθουσιασμός ήταν μεταδοτικός, και γρήγορα φάνηκε η συρροή πλήθους εθελοντών. Στην Αλεξάνδρεια μόνο, σε λίγες ημέρες, 15.000 άντρες ζήτησαν να καταταγούν εθελοντικά. Ενώ, μέσα σε ένα βράδυ, οι Έλληνες της Αιγύπτου μάζεψαν ποσό διπλάσιο του ετήσιου προϋπολογισμού της χώρας για την άμυνα.

Αυτά, βέβαια, γίνονταν τότε.

Σήμερα, 72 χρόνια μετά το ιστορικό εκείνο προσκλητήριο, εμείς, τα παιδιά, τα εγγόνια και τα δισέγγονα του '40, πιστοί στο ετήσιο ραντεβού μας με την ιστορία, στολίζουμε τα σχολεία μας, βάζουμε τα καλά μας και γιορτάζουμε για να θυμηθούμε.

Δύσκολο όμως πράγμα η μνήμη.

Πώς να μετρήσεις τον καιρό που περνά;

Σε χρόνια, σε μήνες, σε μέρες;

Με γέννες, ή μήπως με θανάτους;

Χρόνο με τον χρόνο λιγοστεύουν τα πρόσωπα που έζησαν τα συγκλονιστικά εκείνα γεγονότα. Το παρήγορο είναι, πως η συλλογική μνήμη των Ελλήνων, καταχώρησε για πάντα τα λόγια και τις πράξεις, μετουσιώνοντάς τα σε σύμβολα, χαραγμένα ανεξίτηλα στην ψυχή. Και διευρύνοντας τον κύκλο της εμπειρίας και της κληρονομιάς, η παγκόσμια ιστορία έδωσε μια διάσταση πανανθρώπινη στο «νέο» ελληνικό έπος, το έπος του '40.

Η απάντηση του Έλληνα πρωθυπουργού, οι πρώτες δάφνες στην Πίνδο, και στη συνέχεια, η αντίσταση ενός ολιγάριθμου λαού, πάνω σε μια μικρή απλωσιά γης, που την ονόμαζε πατρίδα, θα μείνουν για πολύ καιρό μετέωρα, μεταξύ ουρανού, γης και θάλασσας. Θα γίνουν παροιμιώδη στα χείλη των τρανών συμμάχων.

Στο μεταξύ, οι σκοτεινές ημέρες του χειμώνα που πλάκωνε, φωτίζονταν από ένα απόκοσμο φως.

Ένα φως που πήγαζε από μεγάλες καρδιές κρυμμένες σε λιανά κορμιά, έφεγγε μεσ' από γενναία στήθη φτωχικά ντυμένα, έλαμπε σε μάτια που έμαθαν να βλέπουν πέρα από το κρύο, πέρα από τη δίψα, πέρα από την πείνα.

Την πείνα την έθρεφε η πίστη.

Τη δίψα την πότιζε η ελπίδα.

Το κρύο το μέρωνε η λαχτάρα.

Τα ξημερώματα της 28ης Οκτωβρίου του 1940, στο τελεσίγραφο των Ιταλών αντιτάχθηκε στην πραγματικότητα το «ΟΧΙ» ενός λαού και ας το πρόφεραν τα χείλη ενός ανθρώπου. Γιατί δεν έχει σημασία ο ένας που το είπε, σημασία έχει η άμεση, μαζική και αβίαστη κινητοποίηση των πολλών. Ο Μακρυγιάννης το είπε «εμείς». Τον έναν, τον αφήνει πίσω το πλήθος των ανωνύμων – επωνύμων της ιστορίας που έδωσαν σάρκα και οστά στο «Όχι», που έδωσαν από τη δική τους σάρκα και τα δικά τους οστά,

*... άλλος άφησε κει πάνου ένα πόδι, ένα χέρι
άλλος άφησε ένα μεγάλο κομμάτι της ψυχής του
καθένας κ' έναν ή καλύτερους νεκρούς ...*

γράφει ο Ρίτσος.

Πολλά θα μπορούσαμε να πούμε για τον αγώνα, την αυτοθυσία και την υπέρβαση των Ελλήνων. Ποτέ όμως αρκετά.

Και σήμερα, είναι μεγάλος ο πειρασμός να γίνουν συσχετισμοί ανάμεσα στις συνθήκες και τα γεγονότα εκείνα, και την σημερινή δύσκολη κατάσταση που βιώνει η πατρίδα μας. Έναν πειρασμό που προτιμώ να αποφύγω.

Εκείνο όμως που δεν μπορούμε να αποφύγουμε είναι τα μάτια των παιδιών. Πώς να μιλήσεις στα παιδιά για έναν πόλεμο, για νίκες και νεκρούς, που μόνο από τα βιβλία γνωρίζουμε;

Με αποσπασματικές πληροφορίες, με γενικεύσεις, και πολλές αποσιωπήσεις, πώς να μεταφέρεις την πραγματικότητα που βιώνουν οι ηρωικοί στρατιώτες στα βουνά της Πίνδου; Πώς να απαντήσεις στα πολλά «γιατί»;

Ελπίζεις, πως η παιδική ψυχή, το μυαλό και η καρδιά, μπορούν πολλά περισσότερα να νιώσουν, να σκεφτούν και να καταλάβουν.

Η συνέχεια του αγώνα, είναι λίγο πολύ γνωστή σε όλους, και οι λεπτομέρειες υπάρχουν σε πολλά έγκυρα βιβλία αναφοράς.

Δεν μπορώ όμως να κλείσω χωρίς μια αναφορά στην τραγική τροπή των γεγονότων μετά την απελευθέρωση, το 1944.

Ίσως να είναι η μοίρα των λαών που γνωρίζουν στιγμές μοναδικής ιστορικής λάμψης, να τυφλώνονται από το φως και να κατακυλούν σε βαθύτατη εσωτερική διχόνοια.

Είναι χρέος μας να μην ξεχνάμε τις σκοτεινές σελίδες της πορείας μας. Ίσως να μην μπορούν να βλάψουν τις νίκες, είναι ωστόσο επικίνδυνες. Είναι ύπουλος εχθρός ο εαυτός.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να επιστρέψω σε κείνον τον χειμώνα, το επιβάλλει η μέρα.

Θα κλείσω λοιπόν με δύο γραμμές από το ημερολόγιο του Σεφέρη, ΜΕΡΕΣ, Δ' τόμος, 1941-1944, Τρίτη 21 Γενάρη (του '41):

Έξοχος καιρός· σχεδόν άνοιξη: σου είναι αδύνατο να φανταστείς και να πιστέψεις πως κάπου γίνεται πόλεμος!

Ο πανηγυρικός, τον οποίο έγραψε και εκφώνησε ο δάσκαλος Παναγιώτης Παναγιώτου, ήταν το κορύφωμα της σχολικής γιορτής που διοργάνωσε το πρωί της Πέμπτης 25 Οκτωβρίου του 2012 το «Τοσιτσαίο – Πρατσίκειο» Δημοτικό Σχολείο της Ελληνικής Κοινότητας Αλεξανδρείας στην Αίθουσα «Ιουλίας Κ. Σαλβάγου». Η Αίθουσα βρίσκεται στο συγκρότημα του σχολείου μέσα στο «Ελληνικό Τετράγωνο».